

volt. A magyar kontextusban a politikai elnyomás talán belejászott, hogy az absztrakt kérdések divatosak voltak. Sokan sokféleképpen foglalkoztak a halállal, egyesek a halál megzabolását tűzték ki célul, mások saját halált akartak produkálni majd reprodukálni, és ismét másokat, például Kazovszkijt is, a halál egy önálló világ felépítésére sarkallta, melyben a hit hiánya volt a legszomorúbb elem.

Aztán – noha Kazovszkij fenséges – az is kiderül, hogy óriási poénokat rejtett el szóban, képből, vagy gesztusban. Például Galathea, a panoptikum résztvevője, a „legoptimistább mítosz”. Kissé hiányolta is, hogy a humort nem veszik észre (180.). A beszélgetések rávilágítanak Kazovszkij esendőségére is. Például úgy emlékszik, hogy 14 éves korában jött Magyarországra (32.), azonban 16 volt ekkor. Vagy állítja, hogy a művészet haszontalan (100.), de mégis ő használja a teremtett bálványokat. Végül, hogy imádja a punkot, mert az extázist keresi benne, a színházat, és meg is találja. Nem érzékeli ellentmondásként, hogy a Hattyúk tavát a punkok kiröhögik. Kazovszkijnál nem a felületes ellentét, hanem a színpadiasság közösége számít.

Végül engedjenek meg egy személyes megjegyzést. Az a megtiszteltetés ért, hogy valamiféle barátságot tarthattam Kazovszkijjal. Még egy kiállítását is megnyitottam. Az utolsó kétéves évben mindketten sokat utaztunk, így ritkán találkoztunk. Az utolsó telefonbeszélgetésünk valamikor 2008. június végén volt, a kórházból hívott, örömmel újságolta, hogy a Wagner- napokra kivitték. Azt kérte, hogy ne látogassam meg, majd találkozzunk, ha kijön megint. Volt benne remény. A halála kalkulálható volt, én mégsem erősködtem. Amikor olvasom a vele készült beszélgetéseket, szinte látom, ahogy gesztikulál, rázza láncait, és kissé orrhangon, nevetve visszakérdez a halálról.

(Szerkesztette: Cserjés Katalin és Uhl Gabriella)

JOSEF KOUDELKA: JABAL AL-QAL A TEMPLE OF HERCULES ON CITADEL HILL IN AMMAN, JORDAN (2012)